

Příloha - Megatypy Evropských krajín:

Jaké krajiny jsou okolo nás – v Evropě?

Tým holandských vědců vymezil soustavu megatypů evropských krajín pro členské země staré EU (Meeus a kol, 1988), ten byl částečně doplněn i pro nové země na konferenci v Dobříši (EAA, 1995) a zde je námi dále rozvinut i pro země mimo EU. Těchto 30 megatypů, sloučených do 8 kategorií je dále popsáno.

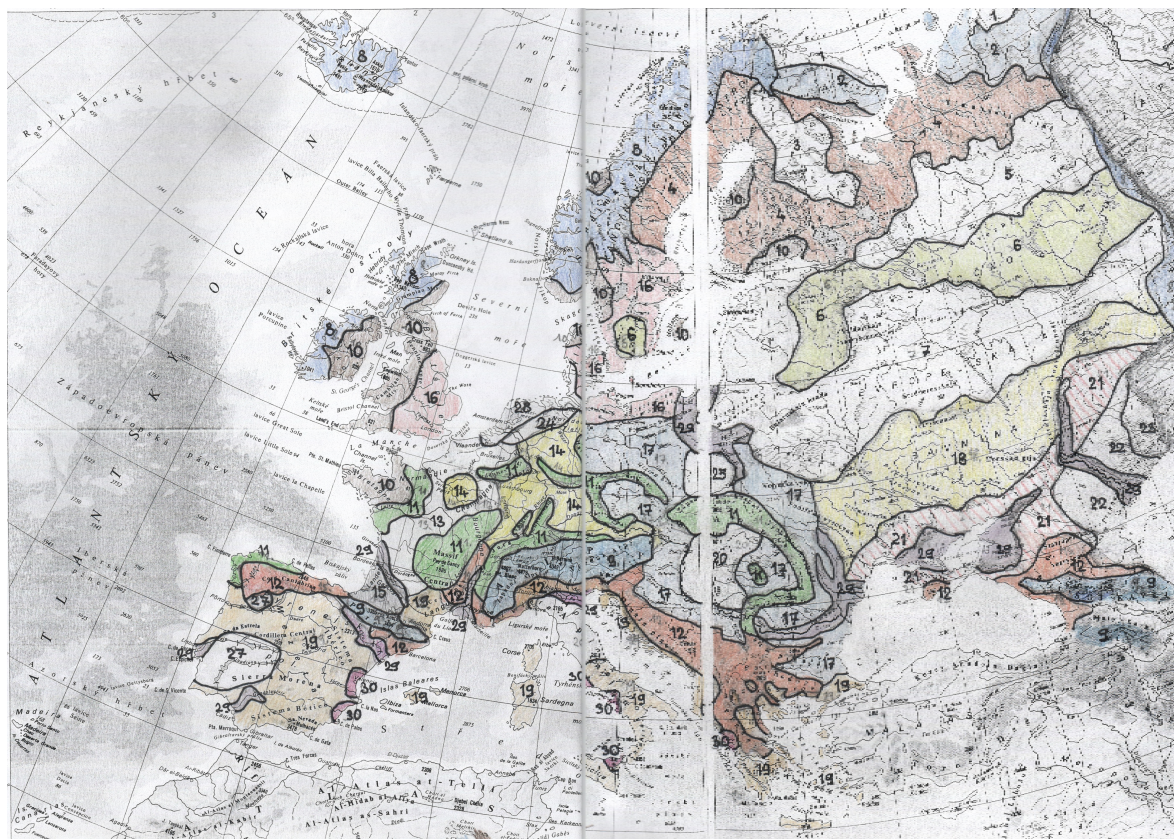
Postupujeme přitom podle megavlastností krajín na těchto osách změn:

- zeměpisná šířka: po ose sever – jih (+ nadmořská výška),
- poloha na kontinentu: po ose oceán – vnitrozemí,
- pohledová otevřenost krajín: po ose krajín pohledově uzavřené – otevřené,
- míra přirozenosti krajín: po ose krajín přírodní – krajín člověkem vytvořená.

Tento celoevropský pohled je důležitý pro všechny státy a národy (všichni se domnívají a propagují, že jejich vlast je nejvzácnější a nejpestřejší a nejedinečnejší, ale pravda je trochu jiná). Např. u nás ve vlasti praotců jsou pouze dva typy – v kopcích a mezi nimi (č. 11 - semibocade a č. 17 - středoevropská scelená pole).

Zmíněné podklady logicky preferovali krajín západní s střední Evropy, proto jsme je autorsky upravili podle posledních poznatků a geografických zjištění.

Krajinné megatypy Evropy

Obr. xx Mapa rozložení megatypů evropských krajín (Meeus et al., 1988; EEA 1995), autorsky upřesněné a doplněné mimo hranice bývalého EHS (Löw, 2011)

Tab.xx Soupis 30 megatypů krajín Evropy (Meeus et al., 1988; EEA 1995)

1. Arktická tundra	<i>/arctic tundra/</i>	16. Původně otevřená pole	<i>/former openfield/</i>
2. Lesotundra	<i>/subtundra/</i>	17. Středoevropská scelená pole	<i>/central collective o./</i>
3. Boreální bažiny	<i>/boreal swamp/</i>	18. Východní scelená pole	<i>/eastern collectiv. o./</i>
4. Severní tajga	<i>/northern taiga/</i>	19. Mediteránní otevřená krajina	<i>/mediterr. open land/</i>
5. Střední tajga	<i>/middle taiga/</i>	20. Pusta	<i>/puszta/</i>
6. Jižní tajga	<i>/southern taiga/</i>	21. Step	<i>/steppe/</i>
7. Subtajga	<i>/subtaiga/</i>	22. Polopoušť	<i>/semidesert/</i>
8. Severní vysočiny	<i>/northern highlands/</i>	23. Písečná poušť	<i>/sand desert/</i>
9. Vysoká pohoří	<i>/montagnes/</i>	24. Kampen	<i>/kampen/</i>
10. Atlantské bocage	<i>/atlantic bocage/</i>	25. Polská pásová polička	<i>/poland's strip fields/</i>
11. Semibocage	<i>/semibocage/</i>	26. Cultura promiscua	<i>/cultura promiscua/</i>
12. Mediteránní semibocage	<i>/mediterranean. bocage/</i>	27. Dehesa/montados	<i>/dehesa/montados/</i>
13. Atlantská otevřená pole	<i>/atlantic openfield/</i>	28. Poldry	<i>/polder/</i>
14. Kontinentální otevřená pole	<i>/continental openfield/</i>	29. Dely	<i>/delta/</i>
15. Akvitánská otevřená pole	<i>/aquitain openfield/</i>	30. Huertas	<i>/huerta/</i>

Kategorie krajin tundry (severní Norsko, Finsko, Kola, pobřeží Sibiře) = krajiny převážně přírodní odkázáno především na vodu – i sobi táhnou na jih, věčně zmrzlá půda – problémy stavební i pro stromy. (3)

1. Arktická tundra – bezlesá ledová divočina, permafrost brání růstu dřevin, mimo zakrslé formy, pokryv tvoří jen mechy a lišejníky. V létě vznikají povrchové bažiny plné komárů.

- zeměpisná šířka: polární
- poloha na kontinentu: oceánská
- pohledová otevřenost krajiny: otevřená
- míra přirozenosti krajiny: přírodní

Obr. xx Popis (Havlíček, xxxx)

2. Lesotundra – většinou zaujímá poměrně úzký pás táhnoucí se v rovnoběžkovém směru. Zprvu se objevují jednotlivé stromy, na otevřených plochách se ještě uplatňuje tundrová vegetace s četnými rašeliništi a jezírky. Objevují se smrky, v údolích břízy, olše.

- zeměpisná šířka: polární
- poloha na kontinentu: oceánská
- pohledová otevřenost krajiny: otevřená
- míra přirozenosti krajiny: přírodní

Obr. xx Popis (Havlíček, xxxx)

Kategorie krajin tajgy boreální zóny (ve Švédsku, Finsku, nepatrně v Norsku, v baltských republikách, severním Polsku a Rusku) a extrazonální výskyty s převahou jehličnatých lesů na souvislé výměře.

3. Boreální bažiny – neprůchodné s jezery - hospodářsky nevyužívané, rašeliniště, mokřady. Chudé kyselé půdy s řídkým smíšeným lesem.

- zeměpisná šířka: subpolární
- poloha na kontinentu: kontinentální
- pohledová otevřenost krajiny: otevřená
- míra přirozenosti krajiny: přírodní

Obr. xx Popis (XX, xxxx)

4. Severní tajga – jednotvárné, homogenní lesy (modřín, bříza, smrk, borovice), v lesních zbytcích extenzivní pastva.

- zeměpisná šířka: subpolární
- poloha na kontinentu: kontinentální
- pohledová otevřenost krajiny: uzavřená
- míra přirozenosti krajiny: přírodní

Obr. xx Popis (Havlíček, xxxx)

5. Střední tajga – část území je bezlesá (smíšené jehličnaté lesy, místy pastviny a krmné plodiny), roviny s písčitymi půdami, morény, bažiny, občas mýtiny s malými loukami a pastvinami.

- zeměpisná šířka: severní
- poloha na kontinentu: boreální
- pohledová otevřenost krajiny: uzavřená
- míra přirozenosti krajiny: přírodní

Obr. xx Popis (Havlíček, xxx)

6. Jižní tajga – rozvolněné lesy (smíšené jehličnaté, menšina pastvin), pahorkatiny a roviny, půdy hlinité a písčité.

- zeměpisná šířka: severní
- poloha na kontinentu: boreální
- pohledová otevřenost krajiny: uzavřená
- míra přirozenosti krajiny: polopřírodní

Obr. xx Popis (XX, xxx)

7. Subtajga – převažují hospodářské lesy a pole (smíšené lesy, orná půda), plošiny se sprašemi, divoká krajina.

- zeměpisná šířka: severní
- poloha na kontinentu: boreální
- pohledová otevřenost krajiny: uzavřená
- míra přirozenosti krajiny: přírodě blízká

Obr. xx Popis (XX, xxxx)

Kategorie krajín alpského bezlesí v severských vrchovinách s vřesovišti a rašeliništi Skotska, západního Irsku a Norska a části vysokohorských poloh - nad alpskou hranicí lesa, s keříčkovou vegetací jako analogii tundry, směrem dolů s přílehlým sledem regionálně rozmanitých vegetačních stupňů s charakterem „extrazonální tajgy“ - Pyreneje (Španělsko, Francie), Alpy (Francie, Itálie, Švýcarsko, Rakousko); vysokohorská část Karpat (Slovensko, Polsko, Ukrajina, Rumunsko) a Vysokého Balkánu (ve státech bývalé Jugoslávie).

- Evropské velehory - obdoba tajgy a tundry, ale ve vrstvách,
- často uměle snížena hranice lesa pastvou,
- u nás mizivé plošky vrcholů Krkonoš a Hrubého Jeseníku. (3)

8. Severní vysočiny – převládá atlantský vliv Golfského proudu, pahorkatiny až hory s jezery a bažinami, vřesoviště, pastviny, skály a lesní remízky - opuštěná, otevřená, divoká krajina, místy využívána k pastvě.

- zeměpisná šířka: severní až subarktická
- poloha na kontinentu: oceánská
- pohledová otevřenost krajiny: otevřená
- míra přirozenosti krajiny: přírodě blízká

Obr. xx Popis (Havlíček, xxxx)

9. Vysoká pohoří – převládá zonální výškový vliv, divoká, členitá krajina - hory, ledovce, mechy, louky, lesy, využití dáno reliéfem, v údolích často intenzivní zemědělství.

- zeměpisná šířka: střední, azonální
- poloha na kontinentu: boreální
- pohledová otevřenost krajiny: otevřená
- míra přirozenosti krajiny: přírodní, místy přírodě blízká

Obr. xx Popis (Havlíček, xxxx)

Kategorie uzavřených až polootevřených krajín = bocage – atlantské pobřeží mírného pásma a polootevřené zemědělské krajiny Evropy, vedle Španělska a oblastí střední Francie a jižního Německa zasahuje i na naše pohraniční hory a středoruské pahorkatiny. Následující typy jsou již běžné kulturní krajiny lesní až lesoplní, pole jsou uzavřena v lesích – původně celá **kolonizovaná** středověká krajina, vždy méně úrodná než krajiny otevřené. (3)

10. Atlantské bocage – mírné svahy a plošiny, atlantské, oceánské podnebí, mozaika pastvin a orné půdy s živými ploty (bocage), uzavřené, heterogenní, intenzivně obhospodařované.

- zeměpisná šířka: střední
- poloha na kontinentu: oceánská
- pohledová otevřenost krajiny: uzavřená
- míra přirozenosti krajiny: kulturní

Obr. xx Popis (Lacina, xxxx)

Obr. xx Popis (XX, xxxx)

11. Semibocage – přechod mezi uzavřenou a otevřenou krajinou, vlhké vrchoviny až hornatiny, mozaika smíšených lesů, extenzivních pastvin a orné půdy.

- zeměpisná šířka: střední
- poloha na kontinentu: oceánská a přechodová
- pohledová otevřenost krajiny: polootevřená
- míra přirozenosti krajiny: přírodě blízká

Obr. xx Popis (Lacina, xxxx)

12. Mediteránní semibocage – relativně otevřené, suché vrchoviny a hornatiny, extenzivní zemědělství, trvalé kultury, kamenice a zídky.

- zeměpisná šířka: jižní, středomořská
- poloha na kontinentu: přechodová
- pohledová otevřenost krajiny: polootevřená
- míra přirozenosti krajiny: kulturní, přírodě blízká

Obr. xx Popis (Lacina, xxxx)

Kategorie krajin otevřených polí – openfields (nejrozšířenější evropská kategorie zemědělských krajin, včetně České republiky), hlavní běžné evropské starosídelní krajiny – nejvýnosnější zemědělské krajiny (i u nás). (3)

13. Atlantská otevřená pole – zvlněné pláně, oceánské klima, velkoplošné, otevřené monokultury na hlinitých a jílovitých půdách, stromy jen v údolích, přeměněná z krajiny listnatých lesů.

- zeměpisná šířka: střední
- poloha na kontinentu: oceánská
- pohledová otevřenost krajiny: otevřená
- míra přirozenosti krajiny: kulturní

Obr. xx Popis (Lacina, xxxx)

14. Kontinentální otevřená pole – doznívání oceánského vlivu, roviny až pahorkatiny, nestejně velké plochy krajinných prvků, intenzivní obdělávání, lesy na temenech kopců.

- zeměpisná šířka: střední
- poloha na kontinentu: přechodová
- pohledová otevřenost krajiny: otevřená
- míra přirozenosti krajiny: kulturní

Obr. xx Popis (XX, xxxx)

15. Akvitánská otevřená pole – pláně a vápencové svahy, spraše a hlinité půdy, intenzivně obdělávána – roviny polní, svahy lesní, v údolích trvalé kultury.

- zeměpisná šířka: středomořská
- poloha na kontinentu: oceánská
- pohledová otevřenost krajiny: otevřená
- míra přirozenosti krajiny: kulturní

Obr. xx Popis (XX, xxxx)

16. Původně otevřená pole – zvlněné pláně, půdy hlinité a jílovité, chladnější oceánské klima, v čase se měnící, intenzivně obdělávané, velké plochy polí či pastvin, bezlesé střídání kultur, s osamělými farmami.

- zeměpisná šířka: severní
- poloha na kontinentu: oceánská
- pohledová otevřenost krajiny: otevřená
- míra přirozenosti krajiny: kulturní

Obr. xx Popis (XX, xxxx)

17. Středoevropská scelená pole – socialistická varianta typu kontinentálních otevřených polí (14) - velké měřítko, homogenní, otevřené roviny až pahorkatiny, nestejně velké plochy krajinných prvků, intenzivní obdělávání, lesy na temenech kopců.

- zeměpisná šířka: střední
- poloha na kontinentu: přechodová
- pohledová otevřenost krajiny: otevřená
- míra přirozenosti krajiny: kulturní snižená

Obr. xx Popis (Lacina, xxxx)

18. Východní scelená pole – rovné a zvlněné pláně, kontinentální klima – černozemě, velké měřítko, homogenní, otevřená pole, v depresích louky.

- zeměpisná šířka: střední
- poloha na kontinentu: boreální
- pohledová otevřenost krajiny: otevřená
- míra přirozenosti krajiny: kulturní snižená

Obr. xx Popis (XX, xxxx)

19. Mediteránní otevřená krajina – suché kopce, plošiny, údolí, středomořské klima, kontrast utváření povrchů kopců (lesy a macchie, pastviny) a údolí (sady, pole).

- zeměpisná šířka: středomořská
- poloha na kontinentu: přechodová
- pohledová otevřenost krajiny: otevřená
- míra přirozenosti krajiny: kulturní snižená

Obr. xx Popis (Lacina, xxxx)

Kategorie stepí a suchých krajin = pouští (semiaridní podnebí Maďarska, Rumunska, Ukrajiny a Ruska) zasahuje do Evropy od východu – západní okraj velké stepi – přechod k předchozím, rejdiště kočovníků, proto byly vylidněny a dosídleny až v novověku. (3)

20. Pusta – roviny, místy zasolené půdy (výpar převažuje nad vsakem), Pannonie, bezlesí, extenzivní chov dobytka.

- zeměpisná šířka: střední
- poloha na kontinentu: boreální
- pohledová otevřenost krajiny: otevřená
- míra přirozenosti krajiny: přírodě blízká

Obr. xx Popis (XX, xxxx)

21. Step – bezlesí, kontinentální sucho, větrno, roviny černozemí, často zasolené, extrémně otevřené, pastviny, místně zoráno.

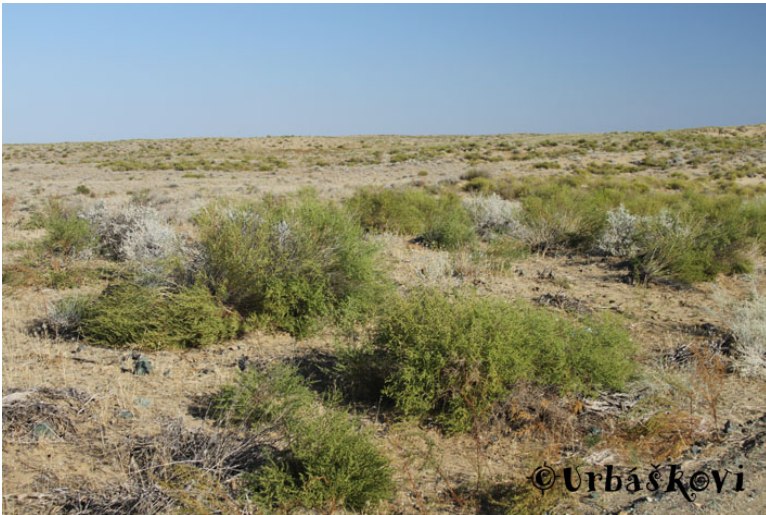
- zeměpisná šířka: jižní
- poloha na kontinentu: boreální
- pohledová otevřenost krajiny: otevřená
- míra přirozenosti krajiny: přírodě blízká

Obr. xx Popis (XX, xxxx)

22. Polopoušť – suché, často zasolené, otevřené, extenzivně obhospodařované nížiny, řídký porost odolných travin.

- zeměpisná šířka: střední
- poloha na kontinentu: boreální
- pohledová otevřenost krajiny: otevřená
- míra přirozenosti krajiny: přírodě blízká

Obr. xx Popis (XX, xxxx)

23. Písečná poušť – písek, pohyblivé duny, suchá koryta, bez vegetace, neobhospodařované, pouze okrajově extenzivní pasení.

- zeměpisná šířka: jižní
- poloha na kontinentu: boreální
- pohledová otevřenost krajiny: otevřená
- míra přirozenosti krajiny: přírodě blízká

Obr. xx Popis (XX, xxxx)

Kategorie regionálních krajín (regionálně omezené specifické krajiny severního Německa, Nizozemí, Polska a Středomoří), antropicky silně podmíněné krajiny – struktura plužin (samoty, délkové plužiny, směsi kultur, chudé krajiny Pyrenejského poloostrova). (3)

24. Kampen – oceánské klima, uzavřené krajiny severního Německa a Nizozemí, maloplošná mozaika polí a osamělých statků.

- zeměpisná šířka: severní
- poloha na kontinentu: oceánská
- pohledová otevřenost krajiny: uzavřená
- míra přirozenosti krajiny: kulturní

Obr. xx Popis (XX, xxxx)

25. Polská pásová políčka – zvlněný reliéf, intenzivní (ale maloplošné) obdělávání, velká diverzita na malé ploše, pásy za statky.

- zeměpisná šířka: střední
- poloha na kontinentu: boreální
- pohledová otevřenost krajiny: otevřená
- míra přirozenosti krajiny: kulturní snižená

Obr. xx Popis (XX, xxxx)

26. Cultura promiscua – smíšené kultury - vrchoviny s úrodnými údolími, hlinité půdy, heterogenní, drobná mozaika, vysoká diverzita zemědělských plodin a kultur.

- zeměpisná šířka: středomořská
- poloha na kontinentu: přechodová
- pohledová otevřenost krajiny: polootevřená
- míra přirozenosti krajiny: kulturní

Obr. xx Popis (?Eliška, xxxx)

27. Dehesa / montado – chudé, suché a kamenité půdy na mírných svazích a plošinách, lesozemědělská (pastviny, korkový dub) pastorální krajina.

- zeměpisná šířka: středomořská
- poloha na kontinentu: oceánská
- pohledová otevřenost krajiny: otevřená
- míra přirozenosti krajiny: přírodě blízká

Obr. xx Popis (XX, xxxx)

Kategorie umělých krajín (lépe člověkem vytvářených krajín Holandska a Středomoří), antropogenní krajiny – pod hladinou moře, nánosy delt a druhotná regulace, terasy – jejich vytvoření je drahé, proto jen speciální kultury. (3)

28. Poldry – odvodněné dno moře, jíly, rašeliny, ploché, otevřené, intenzivně využívané, uniformní, bezlesé.

- zeměpisná šířka: střední
- poloha na kontinentu: oceánská
- pohledová otevřenost krajiny: otevřená
- míra přirozenosti krajiny: kulturní, snižena

Obr. xx Popis (XX, xxxx)

29. Deltý – estuária a široké nivy velkých řek v pobřežních rovinách, zavlažovaných z řek, intenzivní, ploché, uniformní ale úrodné.

- zeměpisná šířka: střední a středomořská
- poloha na kontinentu: přechodová
- pohledová otevřenost krajiny: otevřená
- míra přirozenosti krajiny: kulturní

Obr. xx Popis (?Eliška xxxx)

30. Huertas – zavlažované úrodné svahy a údolí ve Středomoří, s trvalými kulturami.

- zeměpisná šířka: středomořská
- poloha na kontinentu: přechodová
- pohledová otevřenost krajiny: otevřená
- míra přirozenosti krajiny: kulturní, snižená

Obr. xx Popis (XX, xxxx)

Každý uvedený megatyp krajiny je jinak úrodný, a proto i různě vhodný k osídlení.

Hrubý odhad přirozené primární produkce některých megatypů:

Tundry cca 10 t/ha, Severní tajga 100 t/ha, Střední tajga 250 t/ha, Jižní tajga 300 t/ha, Bocage Středoevropské listnaté lesy (Bocage a semibocage) 400 t/ha, Stepí 20 t/ha, Polopoušť 4 t/ha, Poušť 1 t/ha atd.

Všimněme si, že největší primární produkci mají lesní biomy, zatímco bezlesé (včetně stepí a prérií) ji mají o řád nižší (proto stepní obilí vynáší mnohem víc v podmínkách lesů - tento potenciál se uvolnil pro naše zemědělství odlesněním).